

FÖLDTANI ADATOK A MURAKÖZBŐL

Irta: Strausz László.

(Előadta a szerző a M. Földt. Társ. 1943. XII. 1.-i szakülésén.)

A Muraköz ÉNy-i részén, Stridóvár, Szelence és Csáktornya közt, az 5356. sz. 1:75,000-es térképlap DK-i sarkában, az 5456. sz. lap ÉK-i sarkában, az 5357. sz. lap DNy-i sarkában és az 5457. sz. lap ÉNy-i sarkában geológiailag felvettem 1942-ben 140 km² területet.

E vidék geológiai viszonyait eddig főleg a M. Kir. Földtani Intézet régi 1:144,000 geológiai térképe alapján ismertük; Papp Simon és Moosa rétegtani és szerkezeti kérdéseket alaposan tanulmányozták, de sajnos vizsgálataiknak eredményei nem publikáltattak.

Sztratigrafia.

1. Legidősebb képződmény területünkön felső-mediterrán meszes homokkő és lithothamniumos konglomerát, mely St. Wolfgangtól ÉK-re a régi országhatár közelében van feltárva; néhány *Pecten*-töredéken kívül molluszka-faunát nem tartalmaz. Felette sárgás (néha kissé barnás, vagy szürkés) homokoős márgák és csillámos homokkövek következnek, makrofauna nélkül, néhány ponton csekély foraminifera-faunával: *Globigerina bulloides*-en kívül egy-két *Cristellaria* és *Truncatulina* van bennük. Ezek a normális sós vízben való keletkezés mellett s így a szarmata-kor ellen szólnak.

2. Világosszürkés leveles márga következik néhány helyen (a Szt. Orbánhegytől közvetlen ÉK-re és a Kis Villa mellett) az előbbi rétegek felett. Ezt már Papp S. szarmata korinak tartotta, jóllehet kövület nem akadt benne. Most Winkler H. A. és Tomor J. társaságában sikerült néhány (gyenge megtartású) *Ervilia podolica*-t gyűjtenünk ebből a képződményből s így szarmata kora igazoltnak tekinthető.

3. Az alsó pannóniai képződmények Szelence körül gazdag faunát tartalmaznak (fúrásokból), ellenben a felszínen előforduló pannóniai rétegek olyan kövületszegények, hogy az alsó- és felsőpannónikum elkülönítése is alig oldható meg. Csupán a Prekopahegytől közvetlenül ÉNy-ra találtam szürke agyagban néhány kövületet: *Pisidium* sp., *Congerina Czjzeki* Hörn., *Limnocardium* cfr. *pseudosuessi* Hal., melyeknek alapján ezt a (pannónikum alsóbb rétegeit képező) főleg agyagos, néha kissé márgás, ritkán homokos réteggösszletet alsó-pannónnak tartjuk.

4. Fölfelé ezek a rétegek egyre homokosabbakká válnak, kivétele-

sen aprókavicsot is tartalmaznak, valamint egy vékony, de igen nagy elterjedésű lignittelep ékelődik közük. Faunát Stridóvártól ÉNy-ra tartalmaznak, nagy egyedszámban igen kevés fajt: *Helix* sp., *Melanopsis decollata* Stol., *M. cfr. Bouéi* Fér., *Unio* sp., *Congerina* cfr. *Neumayri* Andr., *Limnocardium decorum* Fuchs.

Ez a fauna kétségtelen felső pannóniai; a szóban levő homokos rétegcsoporthoz alsó részén foglal helyet s így a felette levő vastag rétegcsoporttal (közte a lignit) felső pannóniai korát teljesen biztossá teszi.

5. Kisebb foszlányokban találunk durva kavicsokat a felvett terület K-i részén, a dombháton. Ezeket a Felsőlendvától K-re eső területek analógiája alapján, levanteinek tartom; elkülönítésük azonban mélyebb fekvésű fiatalabb kavicsoktól külön vizsgálatokat igényelne.

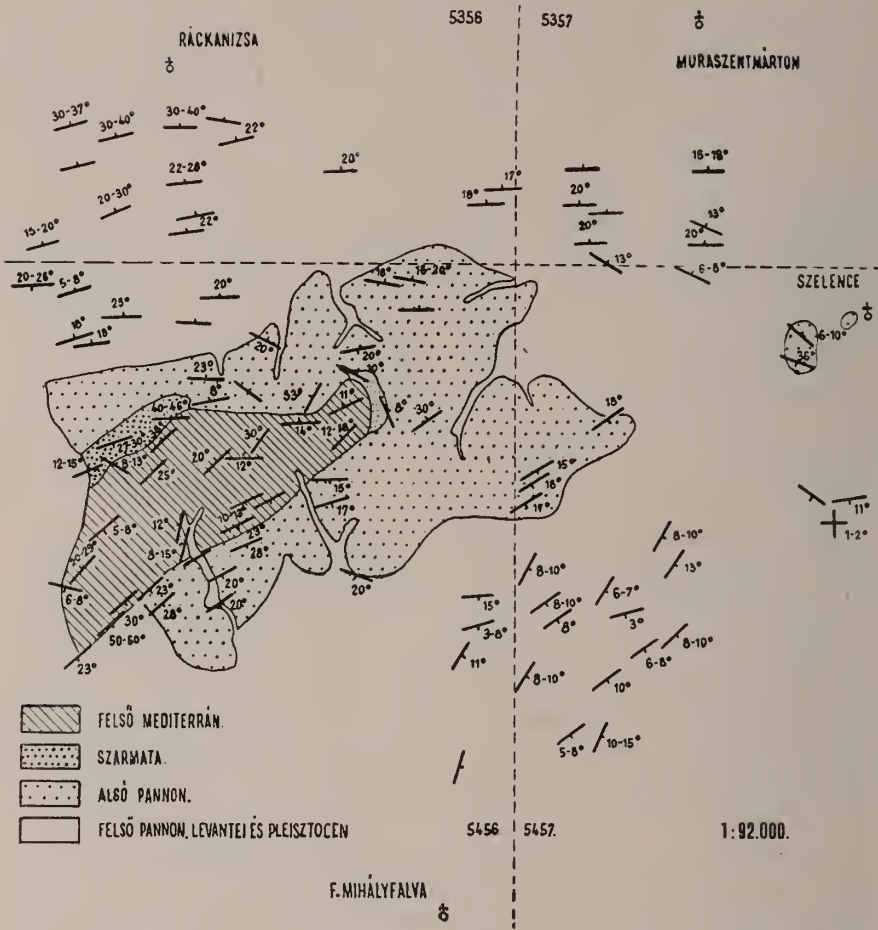
6. A pleisztocén képződmények területünknek csak szélső részein az alacsonyabb dombokon játszanak jelentősebb szerepet. Nyirkos máladékokon és terrasz-kavicsokon kívül kevés lösz is található, főleg az ÉK-i részeken.

A felső-mediterrántól kezdődően a felső-pannon közepéig a rétegsor közzétanilag olyan kevésbé különböző, annyira nincsenek speciálisan jellemző képződményei az egyes szinteknek, hogy azok elkülönítése szinte minden esetben nehézséget jelent. Ennek oka elsősorban az lehet, hogy területünk az egész idő alatt olyan (kevésbé háborított) üledégyiítő árok lehetett, ahol a klasztikumok lerakódása a tenger-, majd félig sós, végül édes vízben lényegében egyformán, hasonló körülmények közt, egyenletesen (valószínűleg elég gyorsan) történt.

Tektonikai viszonyok.

1. Területünk egyetlen antiklinálist képez, melynek tengelye St. Wolfgangtól ÉK-re 1 km-re éri el a régi országhatárt. Eleinte (kb. 3 km hosszan) tovább is ÉK felé húzódik, a 330-as magaslatig, azután KÉK felé a Kis Villáig. Ezután Szelencéig az antiklinális tengelye közvetlenül nem figyelhető meg, de a szárnyak viszonyai mutatják, hogy legfeljebb csekély egyenletlenséggel Ny-ról K-re kellett haladnia.

2. Az északi szárnyban végig (a legdélnyugatibb s a tengely közvetlen közelébe eső részekről eltekintve) a dőlés iránya uralkodólag É-i, míg a dőlés nagysága általában észak felé nő (nem simul el a gyűrődés a Mura síkságánál!). E szárnyban a sztratigrafiai vonalak szerintem nem Ny—K-i egyenletes lefutásúak (a majdnem állandó É-i dőlés dacára se), hanem eleinte É felé kissé kiöblösödnek, majd KDK felé hajlanak vissza; legészakabbra Gibina körül jutnak. Ezt különösen a lignittelepek mutatják jól. Az északi szárny határa pedig a Mura mentén valószínűleg egy nagyobb levetődés.

3. A déli szárny tektonikailag teljesen egyhangú: a dölések iránya végig DK-i, azonban Ny-ról K és DK felé haladva egyre kisebb fokú döléseket találunk. Az antiklinális tengelyének NyDNY—KÉK-i, majd Ny—K-i irányával a déli szárny állandó DK-i dölése csak úgy egyeztethető össze, hogy az antiklinális tengelye K felé fokozatosan a mélybe süllyed, amint a rajz mutatja (szaggatott vonal = az antiklinális tengelye; teljes vonalak = tektonikai izohypszák).

Olajkutatás lehetőségei.

Ez az antiklinális K-i szélén olajat tartalmaz (Szelencénél és Bányavárott), így természetesen a további olajkutatások szempontjából is rendkívül fontos. Ha azonban elfogadjuk azt a nézetet (amit a Maort eredményei támogattak), hogy olajmezőinkben a vertikális migráció nem játszik lényeges szerepet s alsó pannón olajaink nem a fekü tengeri üledékekből kerültek mai helyükre, akkor túlzott reményeket nem fűzhetünk ehhez az antiklinálishoz. Így is nagy fontosságú lenne azonban elsősorban elméleti szempontból egy olyan kutatófúrás, amely az itteni vastag harmadkori rétegsor mélyebb tagjait feltárná. Alig tekinthető kétségesnek, hogy a muraközi antiklinális magvában (mint a lispei olajmezők alatt is) jelen van a slir, melyet sokáig a szénhidrogének anyakőzetének tartottak; de semmit se tudunk arról, hogy ez alatt mezozoi medence-fenék, vagy idősebb harmadkori (oligocén, Sotzka-rétegek?) következnek-e, holott újabban éppen ezek is szóba kerültek az olaj anyakőzeteként. Minthogy e terület Ny-i részén egy kutatófúrás olyan helyre is telepíthető lenne, ahol már a slir igen kevés lehet a felszín alatt, remény volna rá, hogy a slirt teljesen át lehetne fúrni. Így értékes adatokat lehetne nyerni a mélyebb mediterán képződmények szénhidrogéntartalmára és a neogén rétegösszlet itteni fekéjére vonatkozóan is.